

IDUHeS, 2023; 6(2): 326-336
Doi: 10.52538/duhes.1237695

Araştırma Makalesi–Research Paper

**EVDE HASTA BAKIMI PROGRAMI ÖĞRENCİLERİNE HASTA MAHREMİYETİ
KONUSUNDA VERİLEN EĞİTİMİN ETKİSİNİN BELİRLENMESİ**

**DETERMINING THE EFFECT OF PATIENT PRIVACY EDUCATION ON HOME
PATIENT CARE STUDENTS**

Sümeyye AKÇOBAN¹

Özet

Hasta mahremiyeti, hasta ya da sağlıklı bireyin tanı, tedavi ve sağlık bakım esnasında sağlık hizmeti aldığı bireylere açıklamak zorunda kaldığı ancak; toplumdaki diğer bireylerden gizli tutulmasını istediği yaşam alanıdır. Dolayısıyla sağlık ekibinde tüm personelin bu konuda dikkatli olması önemlidir. Bu çalışmada amaç, evde hasta bakımı programı öğrencilerine hasta mahremiyeti konusunda verilen eğitimin etkisinin belirlenmesidir. Yarı deneysel olarak tasarlanan araştırma Ekim 2022-Ocak 2023 tarihleri arasında bir meslek yüksekokulunun evde hasta bakımı programı öğrencileri (n=30) ile klinik uygulama alanlarında yürütüldü. Öğrencilere yüz yüze ve hasta başında hasta mahremiyeti ile ilgili eğitim verildi. Veriler, “Öğrenci Tanıtıcı Bilgi Formu” ve “Hasta Mahremiyet Ölçeği” ile eğitim öncesi ve sonrası değerlendirme ile toplandı. Öğrencilerin eğitim öncesi %20’sinin, eğitim sonrası ise %83,3’ünün hasta mahremiyeti hakkında bilgi sahibi olduğu bulundu. Öğrencilerin eğitim sonrası Hasta Mahremiyet Ölçeği’nden aldıkları puanın eğitim öncesi aldıkları puana göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır (p<0,05). Hasta mahremiyeti konusunda evde hasta bakımı programı öğrencilerine verilen eğitimin hasta mahremiyetine özen gösterme durumunu artırdığı belirlendi. Hasta mahremiyet eğitiminin öğrencilerin öğrenimleri süresince teorik ve uygulamalı olarak verilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hasta, mahremiyet, hasta hakları, eğitim

Abstract

Patient privacy is the patient's or healthy individual's obligation to disclose to the individuals receiving health care services during diagnosis, treatment and health care; It is the living space that he wants to be kept secret from other individuals in the society. Therefore, it is important that all personnel in the healthcare team be careful about this issue. The aim of this study is to determine the effect of the education given to the students of the home care program on patient privacy. The study, which was designed as a quasi-experimental study, was carried out in clinical practice areas with home patient care program students (n=30) of a vocational school between October 2022 and January 2023. Students were given face-to-face and bedside training on patient privacy. Data were collected by pre- and post-education evaluation with the "Student Descriptive Information Form" and the "Patient Privacy Scale". It was found that 20% of the students before the training and 83.3% after the training had knowledge about patient privacy. It was determined that the scores the students got from the Patient Privacy Scale after the education were statistically significantly higher than the scores they got before the education (p<0.05). It was determined that the education given to the students of the home patient care program on patient privacy increased the attention to patient privacy. It is thought that it would be beneficial to provide patient privacy education both theoretically and practically during the students' education.

Keywords: Patient, privacy, patient rights, education

Geliş Tarihi (Received Date): 17.01.2023, Kabul Tarihi (Accepted Date): 04.07.2023, Basım Tarihi (Published Date): 30.09.2023. ¹ Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi/Kırıkhan Meslek Yüksekokulu, Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü, Evde Hasta Bakım Programı, Hatay, Türkiye. **E-mail:** sumeyyea2016@gmail.com, **ORCID ID's:** F.Y.; <https://orcid.org/0000-0002-7533-8140>.

1. GİRİŞ

Mahremiyet, bireyin kişisel ya da özel alanında başka bir birey ile paylaşmak istemediği duygu, düşünce ve eylemler olarak tanımlanmaktadır (Ozturk ve ark., 2018, ss. 26-33). Sağlık hizmetleri mahremiyetin en fazla gündeme geldiği ve özenli çalışılması gereken bir alandır (Thomas ve AP, 2018, ss. 175). Sağlık alanında kullanılan hasta mahremiyeti ise, hasta ya da sağlıklı bireyin tanı, tedavi ve sağlık bakım esnasında sağlık hizmeti aldığı bireylere açıklamak zorunda kaldığı ancak; toplumdaki diğer bireylerden gizli tutulmasını istediği yaşam alanı şeklinde ifade edilmektedir (Shen ve ark., 2019, ss. 1-12). Dolayısıyla sağlık alanında kullanılan mahremiyet hakkı, hastanın tedavi sürecinde bilgi edinme, tedaviyi reddetme, sağlık hizmetlerinden faydalanma gibi sağlık kurumlarında önemli yeri olan kavramlar olduğu görülmektedir (Ozturk ve ark., 2018, ss. 26-33). Hasta mahremiyeti yalnızca hastanın fiziksel olarak görünmesini istemediği uzuvlarının perde ve paravan ile kapatılması değildir. Hastanın ruhsal durumu, tanı, tedavi süreci, hastanın bireysel alışkanlıkları, aile içi rolleri, günlük yaşam aktiviteleri ile ilgili uygulamaların da üçüncü bir kişi ile paylaşılmamasıdır (Thomas ve AP, 2018, ss. 175). Sağlık hizmeti alan birey, başkalarıyla paylaşmak istemediği hastalık öyküsü, tanı, tedaviye ilişkin önemli sonuçları ve en özel konuları sağlık çalışanları ile paylaşmaktadır. Dolayısıyla bu sonuç sağlık çalışanlarına etik sorumluluk yüklemektedir. Sağlık hizmetleri sunulurken hasta mahremiyetine gereken önemin verilmemesi durumunda hasta memnuniyeti azalmakta, etik sorunlar yaşanabilmekte ve yasal problemlerle karşı karşıya kalılabilmektedir (Korkmaz ve Uzunses, 2019, ss.126-138). Hastaya birebir bakım veren ve sağlık hizmeti sunan hekim, hemşire, ebe, sağlık teknikerleri ve bu kategoride yer alan evde hasta bakımı programı mezunları hasta mahremiyetinden sorumlu sağlık alanındaki meslek gruplarını oluşturmaktadır (Thomas ve AP, 2018, ss. 175).

Evde hasta bakım programı mezunları sağlık teknikeri ünvanı ile evde bakım hastalarının yaşam kalitelerini yükseltmek amacıyla; hastanın günlük yaşam aktivitelerini en üst düzeyde kullanmasını destekleyen sağlık ekibinin bir üyesidir (Olğun ve Yıldırım, 2019, ss.9-13). Evde hasta bakım programı mezunları hastaların günlük yaşam aktivitelerini desteklerken hasta ile ilgili (tanı, tedavi, psikolojik durumu, ailevi rolleri gibi) önemli bilgilere sahip olmaktadır. Hastaların beslenme, boşaltım ihtiyacını giderme, ağız bakımını sağlama, bakım veren bireyleri desteklemede doğrudan hasta ile muhatap olmaktadır (Öner ve Özkan, 2020, ss.5-12). Dolayısıyla hastaların bakım gereksinimleri desteklenirken, hasta mahremiyeti diğer sağlık profesyonellerinde olduğu gibi sağlık teknikerlerinin de dikkat etmesi gereken bir konu olarak ön plana çıkmaktadır. Evde hasta bakımı programı öğrencilerine hasta mahremiyeti ilkeleri öğrenimleri süresince teorik olarak verilmelidir (Zengin ve Hasgöl, 2019, ss.44-53). Çünkü öğrencilerin öğrenimleri süresince verilen teorik eğitim meslek hayatlarında hasta mahremiyeti noktasında daha bilinçli, birer sağlık çalışanı olmalarına katkı sağlayacaktır. Ayrıca verilen hasta mahremiyet eğitimi, öğrencilerin klinik uygulamalarda kullanması teorik olarak aldıkları bilgiyi uygulamada pekiştirmektedir (Tosun ve Aksoy, 2019, ss. 21-27). Literatür incelendiğinde hasta mahremiyeti ile ilgili sınırlı sayıda araştırmaların olduğu görülmektedir. Ancak yapılmış olan bu araştırmalar ağırlıklı olarak klinisyen ebe ve hemşireler ile ilgili çalışmalardır (Candan ve Bilgili, 2018, ss. 34-43 ; Güneş Aktan ve ark., 2019, ss. 301-305). Öğrenciler üzerinde yapılmış olan araştırmaların ise az sayıda olmak üzere hemşirelik bölümü öğrencileri ile yapıldığı saptanmıştır. Kızılıçık Özkan ve ark., (2020), hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları araştırmalarında hemşirelerin hasta mahremiyeti konusunda olumlu tutuma sahip olduklarını bulmuşlardır (Kızılıçık Özkan ve ark., 2020, ss. 312-320). Bahar ve ark., (2022), hemşirelik ve ebelik bölümü öğrencilerinde mahremiyet bilinç düzeyini

araştırdıkları çalışmalarında her iki öğrenci grubunun da yüksek mahremiyet bilincine sahip olduklarını bulmuşlardır (Bahar ve ark., 2022, ss. 118-129). Profesyonel bir ekibin üyesi olan evde hasta bakım teknikerleri ve evde hasta bakım teknikerliği programı öğrencileri ile hasta mahremiyeti konusunda yapılmış olan herhangi bir araştırmaya rastlanmadı. Bu bağlamda araştırma evde hasta bakım programı öğrencilerine hasta mahremiyeti ile ilgili verilen eğitimin etkisinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın hipotezleri ise şunlardır;

H₁: Evde hasta bakımı programı öğrencilerine hasta mahremiyeti konusunda verilen eğitimin hasta mahremiyet düzeyine etkisi yoktur.

H₂: Evde hasta bakımı programı öğrencilerine hasta mahremiyeti konusunda verilen eğitimin hasta mahremiyet düzeyine etkisi vardır.

2. YÖNTEM

2.1 Araştırmanın tipi

Araştırma, tek grup ön test-son test yarı deneysel olarak planlandı.

2.2 Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Kırıkhan Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören evde hasta bakım programı öğrencileri (n=60) oluşturdu. Örneklemi ise, üçüncü yarıyla kayıt yaptıran, klinik uygulama alanlarında eğitim alan evde hasta bakımı programı öğrencileri (n=30) oluşturdu. İlk iki yarıyıl teorik ders alan ve klinik uygulama alanlarında eğitim almayan öğrenciler örnekleme dahil edilmedi. Ekim 2022-Ocak 2023 tarihleri arasında, araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenciler (n=30) ile araştırma gerçekleştirildi. Ön test ve son testte aynı öğrencilerin tamamının (n=30) katılması ile araştırma tamamlandı. Yapılan post-hoc güç analizi sonucunda örneklem büyüklüğü; 0.5 etki büyüklüğü ve 0.05 hata payı ile araştırmanın gücü %0,95 olarak hesaplanmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri öğrenci tanıtıcı bilgi formu ve hasta mahremiyet ölçeği kullanılarak toplandı.

2.3.1. Öğrenci Tanıtıcı Bilgi Formu

Literatür doğrultusunda hazırlanan bu formda; öğrencilerin cinsiyet, yaş, klinik staj yapılan birim, hasta mahremiyeti hakkında bilgi sahibi olma durumu, daha önce hasta mahremiyeti ile ilgili eğitim alma durumu, mahremiyetin etik ve yasal boyutu hakkındaki bilgilerini belirleme amacıyla oluşturulan 10 soru bulunmaktadır (Kızılcık Özkan ve ark., 2020, ss. 312-320 ; Güneş Aktan ve ark., 2019, ss.301-305).

2.3.2. Hasta Mahremiyet Ölçeği (HMÖ)

Hasta Mahremiyet Ölçeği (HMÖ) Öztürk ve arkadaşları (2014) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek hastanelerde çalışan hemşirelerin hasta mahremiyetini korumak ve sürdürmek için hasta mahremiyetinde uygun, özenli davranışlarda bulunmayı ve mahremiyet ihlalini belirlemeyi amaçlamaktadır. Ölçek; 27 sorudan oluşan 5'li Likert tipinde (5= tamamen katılıyorum, 4=

katılıyorum, 3= kararsızım, 2= katılmıyorum, 1= kesinlikle katılmıyorum) bir ölçektir. Ölçek; Özel hayat/kişisel bilgilerin gizliliği (16-20,22,23,28-30. maddeler), Cinsiyete ilişkin mahremiyet (6,7,25-27. maddeler), Kendini koruyamayanların mahremiyeti (12-15. maddeler), Bedensel mahremiyet (8-11. maddeler), Uygun ortam sağlama (2-5. maddeler) olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin toplamda Cronbach Alpha değeri 0,93 olarak bulunmuş olup, ölçek toplam puan aralığı 27-135 arasındadır. Ölçekten 135'e yakın puan alınması hemşirelerin hasta mahremiyetini ya da kişisel gizliliğini gözettiğini, 27'e yakın puan alınması gözetmediğini göstermektedir (Öztürk ve ark., 2014, ss. 812-828). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0,97 olarak hesaplandı. Alt boyutlar incelendiğinde ise Cronbach Alpha katsayısı sırasıyla; özel hayat/kişisel bilgilerin gizliliği 0,96, cinsiyete yönelik mahremiyet 0,93, kendini koruyamayanların mahremiyeti 0,85, bedensel mahremiyet 0,76, uygun ortam sağlama alt boyutu 0,72 şeklinde bulundu.

2.4. Araştırmanın Uygulanması

Araştırmaya başlamadan önce tüm öğrencilere (n=30) araştırmanın amacı anlatılarak, araştırma hakkında bilgi verildi ve katılımın gönüllülük esasına dayandığı belirtildi. Araştırma üç aşamada gerçekleştirildi. İlk olarak klinik uygulama yapan evde hasta bakım programı öğrencilerinden araştırmacı tarafından hazırlanan anket formu doldurmaları istendi. İlk aşamada uygulanan anket formu "Öğrenci Tanıtıcı Bilgi Formu" ile "Hasta Mahremiyet Ölçeği'nden" oluşmaktaydı. İkinci aşamada ise araştırmacı tarafından tüm öğrencilere hasta mahremiyeti ile ilgili 2 saatlik yüz yüze bir eğitim verildi ve hasta başında hasta mahremiyetinde dikkat edilecek hususlar uygulamalı olarak gösterildi. Son aşamada ise öğrencilerin eğitim sonrası hasta mahremiyet düzeylerini değerlendirmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan son test anket formu öğrenciler tarafından dolduruldu. Son test anket formu ilk aşamada kullanılan ön test formu gibi "Öğrenci Tanıtıcı Bilgi Formu" ile "Hasta Mahremiyet Ölçeği'nden" oluşmaktaydı. Araştırmada rotasyon ile klinik uygulamalarını yapan öğrencilerin palyatif bakım kliniklerine geçtikleri esnada her rotasyon grubu ayrı ayrı değerlendirildi. Palyatif bakım kliniğine en son rotasyon grubu geçtiğinde gerekli değerlendirmeler yapılarak araştırma sonlandırıldı.

2.5. Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler, SPSS 25.0 (Statistical Package of Social Sciences) paket programında değerlendirildi. Sayısal özelliklerin normal dağılıma uygunluğu Shapiro-Wilk testi ile incelendi. Araştırmada tanımlayıcı verilerin analizinde; sayı, yüzdeler, ortalama, standart sapma, minimum, maksimum değerleri hesaplandı. Ön test ve son test değerlerinin karşılaştırılmasında Wilcoxon testi kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edildi.

2.6. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmada kullanılacak ölçek için yazarlardan e-mail yoluyla gerekli izin alındı. Araştırma için Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik kurul onayı (Tarih:01/09/2022 No:09/32) ve araştırmanın yapıldığı Kırıkhan Meslek Yüksekokulu'ndan gerekli izinler (Sayı:E-10054447-108.99-193592) alınarak çalışmaya başlandı. Araştırmanın uygulanma sürecinde Helsinki Bildirgesi Esasları uygulandı. Katılımcı öğrencilerden aydınlatılmış onamları alındı.

3. BULGULAR

Araştırmaya katılan evde hasta bakımı programı öğrencilerinin yaş ortalaması $20,67 \pm 2,20$ (18-30) yıl, %80'i kadın ve tamamı palyatif bakım kliniğinde uygulama yapmaktadır (Tablo 1). Eğitim öncesi, öğrencilerin %20'sinin hasta mahremiyeti hakkında bilgi sahibi olduğu, %80'inin daha önce hasta mahremiyeti ile ilgili bir eğitim almadığı, %50'sinin mahremiyet ve etik ilkeler hakkında bilgi sahibi olmadığı ve %83,4'ünün hasta hakları yönetmeliği konusunda bilgilerinin olmadıkları belirlendi (Tablo 1). Ayrıca; eğitim öncesi öğrencilerin %46,8'inin hasta mahremiyeti ile ilgili yasal düzenlemeleri yeterli görmediği, %50'sinin hasta mahremiyetinin korunmasına yönelik taleplerine olumlu baktığı ve %83,8'inin mahremiyet açısından hastanın en çok özen gösterilmesi gereken alanları olarak hastanın bedeni olduğunu ifade etmişlerdir (Tablo 1). Eğitim sonrası ise; öğrencilerin %83,3'ünün hasta mahremiyeti hakkında bilgi sahibi olduğu, %90'ının daha önce hasta mahremiyeti ilgili bir eğitim almadığı, tamamının mahremiyet ve etik ilkeler hakkında bilgi sahibi olduğu ve %80'inin hasta hakları yönetmeliği konusunda bilgi sahibi oldukları belirlendi (Tablo 1). Ayrıca; eğitim sonrası öğrencilerin %80'inin hasta mahremiyeti ile ilgili yasal düzenlemeleri yeterli görmediği, %83,3'ünün hasta mahremiyetinin korunmasına yönelik taleplerine olumlu baktığı ve tamamının mahremiyet açısından hastanın en çok özen gösterilmesi gereken alanları olarak hastanın bedeni, özel hayatı, kişisel bilgileri, sosyal yaşamı ve ölmüş bir kişinin bedeni olduğunu ifade etmişlerdir (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin hasta mahremiyetine yönelik bilgi ve görüşlerinin karşılaştırılması (n= 30)

Hasta mahremiyetine yönelik bilgiler	Eğitim öncesi		Eğitim sonrası	
	n	(%)	n	(%)
Hasta mahremiyeti hakkında bilgi sahibi olma durumu				
Evet	6	20	25	83,3
Kısmen	12	40	5	16,7
Hayır	12	40	0	0
Daha önce hasta mahremiyeti ile ilgili bir eğitim alma durumu				
Evet	6	20	3	10
Hayır	24	80	27	90
Mahremiyet ve etik ilkeler hakkında bilgi sahibi olma durumu				
Evet	12	40	30	100
Kısmen	3	10	0	0
Hayır	15	50	0	0
Hasta hakları yönetmeliği hakkında bilgi sahibi olma durumu				
Evet	2	6,6	24	80
Kısmen	3	10	4	13,3
Hayır	25	83,4	2	6,7
Hasta mahremiyeti ile ilgili yasal düzenlemelerin yeterli olduğunu düşünme durumu				
Evet	8	26,6	24	80

Kısmen	8	26,6	6	20
Fikrim yok	14	46,8	0	0
Hastaların mahremiyetin korunmasına yönelik taleplerini karşılama durumu				
Olumlu	15	50	25	83,3
Kısmen olumlu	12	40	3	10
Olumsuz	3	10	2	6,7
Sizce mahremiyet açısından hastanın özen gösterilmesi gereken alanları neresidir? *				
Hastanın özel hayatı	20	66,6	30	100
Hastanın kişisel bilgileri	15	50	30	100
Hastanın sosyal yaşamı	15	50	30	100
Hastanın bedeni	25	83,3	30	100
Ölmüş kişinin bedeni	30	100	30	100

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Öğrencilerin HMÖ ölçeği ön test ve son test puanlarına bakıldığında; eğitim öncesi HMÖ toplam puanının $1,49 \pm 0,66$, eğitim sonrası $4,36 \pm 0,43$ olduğu, eğitim öncesi ve eğitim sonrası hasta mahremiyet ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($z = -3,134$, $p < 0,01$). Hasta mahremiyet ölçeği alt boyutları incelendiğinde en fazla artışın özel hayat/kişisel bilgilerin gizliliği alanında (ön test = $1,30 \pm 0,74$, son test = $4,36 \pm 0,42$) olduğu en az artışın ise cinsiyete yönelik mahremiyet alanında (ön test = $1,38 \pm 0,67$, son test = $4,15 \pm 0,44$) olduğu belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin hasta mahremiyet ölçeği puanlarının karşılaştırılması (n=30)

	Eğitim öncesi		Eğitim sonrası		İstatistiksel analiz*
	X±SS	Medyan (Min-Mak.)	X±SS	Medyan (Min-Mak.)	
Özel hayat/kişisel bilgilerin gizliliği	$1,30 \pm 0,74$	1,0 (1,0-4,0)	$4,36 \pm 0,42$	4(3,0-5,0)	$z = -3,221$ p=0,000
Cinsiyete yönelik mahremiyet	$1,38 \pm 0,67$	1,20 (1,0-3,6)	$4,15 \pm 0,44$	3(2,4-5,0)	$z = -3,386$ p=0,000
Kendini koruyamayanların mahremiyeti	$1,61 \pm 0,79$	1,25 (1,0-4,0)	$4,27 \pm 0,45$	4(3,0-5,0)	$z = -3,058$ p=0,000
Bedensel mahremiyet	$1,66 \pm 0,76$	1,50 (1,0-4,0)	$4,64 \pm 0,51$	4(3,0-5,0)	$z = -4,667$ p=0,000
Uygun ortam sağlama	$1,62 \pm 0,71$	1,37(1,0-3,25)	$4,57 \pm 0,43$	4(3,0-5,0)	$z = -3,216$ p=0,000
Toplam puan	$1,49 \pm 0,66$	1,27(1,0-3,74)	$4,36 \pm 0,43$	3(1,0-5,0)	$z = -3,134$ p=0,000

4. TARTIŞMA

Hasta mahremiyeti, sağlık hizmetleri sunumunda önemli ve etik konuları içerisinde barındıran bir kavramdır. Ayrıca hasta mahremiyeti sağlık hizmetleri sunumunda üzerinde durulması ve özenli çalışılması gereken etik bir alandır (Thomas ve AP, 2018, ss. 175). Hastanın ruhsal durumu, tanı, tedavi süreci, hastanın bireysel alışkanlıkları, aile içi rolleri, günlük yaşam aktiviteleri ile ilgili tüm uygulamalarda gizlilik esası yani hasta mahremiyeti göz önünde bulundurulmalıdır (Ozturk ve ark., 2018, ss. 26-33). Bu çalışmada evde hasta bakımı programı öğrencilerine hasta mahremiyeti konusunda verilen eğitimin etkisi değerlendirildi. Eğitim öncesi evde hasta bakımı programı öğrencilerinin hasta mahremiyeti hakkında bilgileri düşük düzeyde iken; eğitim sonrası hasta mahremiyet bilgi düzeylerinin arttığı belirlenmiştir. Yapılan çalışmalarda sağlık alanında okuyan öğrencilerin hasta mahremiyeti konusunda bilgi düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır (Kızılık Özkan ve ark., 2020, ss. 312-320; Özyaral ve ark., 2021, ss. 23-30). Bu çalışmada öğrencilerin eğitim sonrası hasta mahremiyetine yönelik bilgi düzeylerinin artması, verilen eğitimin etkili olduğunu öğrencilerin hasta mahremiyetini önemseyecekleri, klinik uygulamalarda ve meslek yaşantılarında dikkate alacaklarına işaret etmektedir.

Çalışmamızdaki öğrencilerin çoğunun hasta hakları yönetmeliği konusunda bilgisinin olmadığı, verilen eğitim sonrasında öğrencilerin hasta hakları yönetmeliği konusunda bilgi düzeylerinin arttığı belirlenmiştir. Araştırma sonucu ile benzer şekilde üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, öğrencilerin hasta hakları yönetmeliği hakkında bilgi sahibi olmadığı ve bu konuda öğrencilerin bilgilendirilmeye ihtiyaçlarının olduğu belirlenmiştir (Soysal ve Kuşcu, 2018, ss. 101-110). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrenciler ile yapılmış olan bir çalışmada ise öğrenciler, hasta hakları konusunda eğitime ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir (Sert ve ark., 2015, ss. 98-102). Hasta hakları konusunda sağlık bölümünde öğrenim gören öğrencilerin bilgi sahibi olduğu düşünülse de içerik ve uygulamada eksiklerinin olduğu bilinmektedir (Atasever ve Özçırpan., 2022, ss.63-78). Dolayısıyla verilen eğitimler ile öğrencilerin hasta hakları konusunda bilgi seviyesinin artacağı ve hasta hakları konusunu klinik uygulama alanlarında kullanmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmamıza katılan öğrenciler eğitim öncesi hasta mahremiyetine ilişkin en çok hastanın beden mahremiyetine özen gösterilmesi gerektiğini düşünürken, eğitim sonrası beden mahremiyeti, özel hayatı, kişisel bilgileri, sosyal yaşamı ve ölmüş kişinin bedeni olduğunu ifade etmişlerdir. Kucukkelepce ve ark., (2021), öğrenci hemşirelerin hasta mahremiyetine özen gösterme davranışlarını araştırdıkları çalışmalarında hastanın bedenine ilişkin mahremiyetin en fazla özen gösterdikleri alan olduğunu bulmuşlardır (Kucukkelepce ve ark., 2021, ss. 1713-1723). Öğrencilerin eğitim sonrası sonuçlarına benzer şekilde öğrenci hemşireler ile yapılan bir çalışmada, hemşirelerin genelinin hastanın bedeni, özel hayatı, kişisel bilgileri, sosyal yaşamı ve ölmüş kişinin bedenini hasta mahremiyetinde dikkat edilecek alan olduğunu ifade etmişlerdir (Buldan ve Arslan, 2021, ss.318-329). Öğrencilerin tıbbi etik dersini henüz almaması, hasta mahremiyetinin derslerde genel olarak anlatılsa da içerik olarak çok fazla detaylandırılmaması gibi faktörler öğrenciler tarafından hasta mahremiyetinin bütün olarak (hastanın bedeni, özel hayatı, kişisel bilgileri, sosyal yaşamı ve ölmüş kişinin bedeninin gizliliği) değerlendirilmesine engel olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmamızda öğrencilere hasta mahremiyeti konusunda verilen eğitimden sonra HMÖ puanlarının eğitim öncesine göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yükseldiği saptanmıştır.

Bu araştırma sonucu ile benzer şekilde hemşirelik ve ebelik bölümü öğrencilerinin hasta mahremiyet bilgi düzeylerinin değerlendirildiği bir çalışmada; hasta mahremiyeti konusunda eğitim alan öğrencilerin bilgi düzeylerinin anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir (Bahar ve ark., 2022, ss. 118-129). Öğrenci hemşireler ile yapılmış farklı bir çalışmada ise; hasta hakları ve hasta mahremiyet eğitimi alan öğrenci hemşirelerin eğitim almayan öğrencilere göre hasta mahremiyet bilgi düzeylerinin anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir (Büyük ve Ünalı, 2020, ss.198-210). Bu araştırma sonucundan farklı olarak sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin hasta mahremiyet bilgi düzeylerinin araştırıldığı bir çalışmada ise öğrencilerin bilgi düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir (Demir ve ark., 2021, ss. 23-30). Literatürde incelenen araştırmaların ağırlıklı olarak tanımlayıcı tipte yapılması, öğrencilerin yanıtlarına dayanması ve gözlemsel olmaması gibi faktörlerden dolayı hasta mahremiyet düzeylerinin yüksek bulunduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada öğrencilerin eğitim sonrası hasta mahremiyetine daha önem vermeleri, teorik bilginin yanı sıra özellikle klinik uygulama alanlarında hasta mahremiyetine özen göstermeleri almış oldukları eğitimin olumlu etkileri arasında görülmektedir.

Eğitim sonrası öğrencilerin hasta mahremiyet ölçeğinin; özel hayat/kişisel bilgilerin gizliliği, cinsiyete yönelik mahremiyet, kendini koruyamayanların mahremiyeti, bedensel mahremiyet, uygun ortam sağlama alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı artış olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucuna paralel olarak, intörn hemşirelerde yapılan çalışmada hasta mahremiyeti hakkında bilgi sahibi olan öğrencilerin HMÖ ve alt boyutlarından aldıkları puanların yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur (Aktan ve ark., 2020, ss. 396-401). Hemşirelik öğrencilerinin mesleki değerlerinin incelendiği başka bir çalışmada ise öğrencilerin en fazla önem verdikleri konunun hasta mahremiyeti olduğu ve etik değerler noktasında verilen eğitimin öğrencilerin hasta mahremiyet davranış eğilimini artırdığı belirlenmiştir (Poochangizi ve ark., 2019, ss. 1-7). Ak ve ark., (2021), hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları araştırmalarında öğrencilerin klinik uygulama alanlarında hasta mahremiyeti konusunda eksiklerinin olduğunu ve eğitime gereksinimleri olduğunu bildirmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin hasta mahremiyetinde özel hayat/kişisel bilgilerin gizliliği, cinsiyete yönelik mahremiyet, kendini koruyamayanların mahremiyeti, bedensel mahremiyet, uygun ortam sağlama boyutlarında ayrı ayrı eksiklerinin olduğunu ve bu alanlarda öğrencilere eğitim verilmesi gerektiğini saptamışlardır (Ak ve ark., 2021, ss. 188-201). Üniversite öğrencilerinin mahremiyet bilincinin araştırıldığı farklı bir çalışmada ise daha önce sağlık alanında bilgi sahibi olan ve sağlık eğitimi alan öğrencilerin hasta mahremiyet bilincinin istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir (Öztürk ve ark., 2022, ss. 68-77). Evde hasta bakımı programı öğrencilerinin eğitim öncesi hasta mahremiyet düzeyinin düşük bulunmasında diğer disiplinlerle karşılaştırıldığında; eğitim süresinin kısa olması ve klinik uygulama alanlarında invaziv işlem yapamama buna bağlı olarak öğrencilerin hastalara mesafeli yaklaşımları, hasta ve bakım veren sağlık profesyoneli adayları arasındaki kısıtlı etkileşim gibi nedenlerin etkili olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca literatürde araştırılan çalışmaların büyük kısmının lisans hemşirelik ve ebelik son sınıf öğrencileri ile yapıldığı görülmektedir, bu öğrenciler hastalar ile daha uzun süre klinik uygulama alanlarında etkileşimde bulunmakta ve klinik hemşirelerin gözetiminde hastaların bakımında daha fazla sorumluluk almaktadırlar. Dolayısıyla hasta mahremiyet davranışları ve düzeyleri noktasında daha bilinçli hareket etmeleri beklenen bir sonuçtur.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada evde hasta bakımı programı öğrencilerine verilen eğitim sonrasında öğrencilerin hasta mahremiyet ölçeğinden anlamlı derecede yüksek puan aldıkları belirlendi. Ayrıca eğitim sonrasında öğrencilerin hasta mahremiyet konusunda daha dikkatli oldukları ve hasta mahremiyetine özen gösterdikleri görüldü. Hasta mahremiyet konusunun derslerde genel bilgi olarak değil, teorik ve uygulamalı olarak klinik uygulama alanlarında sağlık profesyoneli adayı olan tüm öğrencilere verilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla hasta mahremiyet konusunun klinik işleyişin bir parçası olarak sağlık alanındaki tüm öğrencilerin bilgilendirilmesi önerilmektedir.

6. KAYNAKLAR

Ak, B., Tanrıkulu, F., Gündoğdu, H., Yılmaz, D., Öner, Ö., Ziyai, N. Y., Erol, F., Dikmen, Y. (2021). Cultural Viewpoints of Nursing Students on Patient Privacy: A Qualitative Study. *Journal of Religion and Health*, 60(1), 188–201. <https://doi.org/10.1007/S10943-020-01062-Z>

Aktan, G., Zaybak, A., Eser, I. (2020). İntörn Hemşirelerin Hasta Mahremiyetini Koruma ve Sürdürme Durumları ve Etkileyen Faktörler. *Journal of Education and Research in Nursing*, 18(4), 396–401. <https://doi.org/10.5152/jern.2021.43799>

Atasever, İ., Özçırpan, Ç. Y. (2022). Öğrenci Hemşirelerin Gözüyle Perinatal Kliniklerde Hasta Mahremiyeti: Nitel Bir Çalışma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 16(1), 63-78. <https://doi.org/10.46483/deuhfed.969605>

Bahar, A., Özgürbüz, N., Taşkin Erdem, D., Hilal Dulkara, G. (2022). Hemşirelik ve Ebelik Öğrencilerinin Hasta Mahremiyeti Bilincine İlişkin Bilgi ve Tutumlarının İncelenmesi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Genel Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(2), 118–129. <https://doi.org/10.51123/jgehes.2022.49>

Buldan, Ö., Arslan, S. (2021). Hemşirelik Öğrencilerinin Empati Düzeyi ile Mahremiyet Bilinci Arasındaki İlişki ve Etkileyen Faktörler. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 13(2), 318-29. <https://doi.org/10.5336/nurses.2020-78050>

Büyük, E. T., Ünal, BN. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılıkları ile kişisel sağlık verilerinin kayıt ve korunmasına yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Türkiye Biyoetik Dergisi*, 7(4), 198-210.

Candan, M., Bilgili, N. (2018). Hemşire ve Ebelerin Hasta Mahremiyetine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 34–43.

Demir, H., Özyaral, O., Biçer, İ., Aydın, O. A. (2021). Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Hasta Mahremiyeti Konusundaki Tutumları. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 23–30.

Güneş Aktan, G., Eşer, İ., Kocaçal, E. (2019). Hemşirelerin Hasta Mahremiyetini Koruma ve

Evde Hasta Bakımı Programı Öğrencilerine Hasta Mahremiyeti Konusunda Verilen Eğitimin Etkisinin Belirlenmesi

Akçoban

Sürdürme Durumları ile Etkileyen Faktörler. Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 16(4), 301–305. <https://doi.org/10.5222/HEAD.2019.301>

Kızılcık Özkan, Z., Eyi, S., Mayda, Z. (2020). Hemşirelik Öğrencilerinin Hasta Mahremiyetini Korumaya Yönelik Davranışlarının Belirlenmesi. İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi, 8(2), 312–320.

Korkmaz, S., Uzunes, N. (2019). Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin, Sağlık Sektöründe Yaşanan Etik Dışı Davranışları Algılama Düzeylerinin Araştırılması. Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi, 5(2), 126–138.

Kucukkelepce, G. E., Kucukkelepce, D. S., Aslan, S. (2021). Investigation of the relationship between nursing students' privacy consciousness and attitudes towards patient privacy. International Journal of Caring Sciences, 14(3), 1713.

Olğun, S., Yıldırım, B. (2019). Evde Hasta Bakımı Programı Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Programa İlişkin Görüş ve Beklentileri. Hemşirelik Bilimi Dergisi, 2(2), 9–13.

Öner, K., Özkan, B. (2020). Sağlık Meslek Yüksekokulunda Evde Hasta Bakımı Okuyan Öğrencilerin Mesleklerinden Beklentileri Nelerdir? ASHD, 19(1), 5–12.

Öztürk, D., Eyüboğlu, G., Göçmen Baykara, Z. (2022). Üniversite Öğrencilerinin Mahremiyet Bilinci. Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi, 7(4), 68–77.

Öztürk, H., Bahçecik, N., Özçelik, K. S. (2014). The development of the patient privacy scale in nursing. Nursing Ethics, 21(7), 812–828.

Öztürk, H., K.Özçelik, S., Bahçecik, N. (2014). Hemşirelerin Hasta Mahremiyetine Özen Gösterme Durumu. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 30(3), 19–31.

Ozturk, H., Sayligil, O., Musmul, A., Acar, N. E., Sayligil, O. (2018). The Perception of Privacy in the Emergency Department: Medical Faculty Hospital as a Case in Point. Konuralp Tıp Dergisi, 10(1), 26–33. <https://doi.org/10.18521/ktd.356832>

Özyaral, O., Biçer, İ., Aydın, O. A. (2021). Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Hasta Mahremiyeti Konusundaki Tutumları. Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi, 3(1), 23–30.

Poorchangizi, B., Borhani, F., Abbaszadeh, A., Mirzaee, M., Farokhzadian, J. (2019). The importance of professional values from nursing students' perspective. BMC Nursing, 18(1), 1–7. <https://doi.org/10.1186/S12912-019-0351-1>

Sert, G., Alıcı, S., Yıldırım, N., Gayef, A., Tapan, B. (2015). Bir vakıf üniversitesi sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin hasta hakları konusundaki görüşlerinin değerlendirilmesi. Sağlık Akademisyenleri Dergisi, 2(2), 98–102. <https://doi.org/10.5455/SAD.2015131441356792>

Shen, N., Bernier, T., Sequeira, L., Strauss, J., Silver, M. P., Carter-Langford, A., Wiljer, D. (2019). Understanding the patient privacy perspective on health information exchange: A systematic review. International Journal of Medical Informatics, 125, 1–12. <https://doi.org/10.1016/J.IJMEDINF.2019.01.014>

Soysal, A., Kuşcu, F. N. (2018). Hasta Hakları : Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Uygulama. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 7(1), 101–110.

Evde Hasta Bakımı Programı Öğrencilerine Hasta Mahremiyeti Konusunda Verilen Eğitimin Etkisinin Belirlenmesi

Akçoban

Thomas, S., AP, B. (2018). Patients' and Health Care Personnel's Perception of Patient Privacy. International Journal of Health Sciences and Research (IJHSR) International Journal of Health Sciences & Research (Www.Ijhsr.Org), 8(5), 175.

Tosun, H., Aksoy, N. (2019). Ebelik Uygulamalarında Mahremiyet. Sağlık Profesyonelleri Araştırma Dergisi / Journal of Health Professionals Research, 1(1), 21–27.

Zengin, O., Hasgöl, E. (2019). Evde Hasta Bakım Programı Öğrencilerinin Etik Duyarlılıkları ve Hasta Hakları Bilgi Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma. Ufkun Ötesi Bilim Dergisi, 19(1), 44–53.